„Een ijver tot God, maar niet met verstand."

Want ik geef hun getuigenis, dat zij eenen ijver tot God hebben, maar niet met verstand.
Rom. 10 : 2.

Zoo hier en daar staat er in de Heilige Schrift een enkele tekst, waarnaar het halfgeloof van de geestelijk tragen met kwalijk verholen gretigheid grijpt.

Prikkelt u geestdrift, om in den strijd voor het Koninkrijk Gods uit de sleur tot de bezielde daad over te gaan, en rekent ge daarbij op hun hulpe, dan manen ze u vromelijk tot kalmte, en gieten water op uw geestdrift, door u op broederlijken toon toe te roepen: *Die ge looven haasten niet.*

Gordt ge u aan om misbruiken die inslopen en Gods Verbond ontheiligen, met energie en inspanning te keer te gaan, dan vervalschen ze 's Heeren Woord bij Zacharias, en zeggen u in gansch anderen zin, dan het bij Zacharias bedoeld is: lieve broeder, weet wel wat ge doet, doch bedenk het, de Schrift zegt: *Niet door kracht of geweld, maar door mijn Geest zal het geschieden* '.)

Maakt ge u op, om een eind te maken aan den ontzettenden toestand, dat de loochenaars van uw Heiland in Christus Kerk het ambt bekleeden, dan wijst men uw heilige aandrift af door te wijzen op hetgeen Jesaja aan Israel toeriep: „Door wederkeering en rust zoudt gij behouden worden, *in stilheid en vertrouwen zou uw sterkte zijn*".

Of ook, wordt de ijver voor uw God u als een vuur in uw beenderen, dat ge den smaad van Sion niet langer lijdelijk kunt aanzien, dan meesmuilen deze geestelijk tragen onder elkander: Och, zijn ijver voor 's Heeren zaak is wel goed, maar *het is een ijver zonder verstand.*

Dit nu is het Woord van God misbruiken tot een oorkussen der traagheid. Het is een aanwenden van heilige uitspraken des Heeren, om de zaak des Heeren tegen te staan; het is een zich verschuilen achter een sassinet met Bijbelspreuken versierd, om zijn lusteloosheid en gebrek aan geloofsmoed te verbergen.

Dit doel wordt dan bereikt, door, op den klank af, zulke uitspraken in heel anderen zin te gebruiken dan waarin ze bedoeld zijn.

En dit valsche gebruik van het Schriftwoord dringt door gedurige herhaling dan in zoo wijden kring door, dat ook de heel gelooviger er zich door verschalken laten, en zoo in den waan komen, alsof metterdaad zóó en niet anders de zin en beloeling dier woorden ware.

Zoo schuift men ongemerkt een geheel onware uitspraak voor de echt-bedoelde in de plaats, en ten slotte komt het wel voor, dat zelfs bij de bediening des Woords zulk een onkenbaar gemaakt Schriftwoord in die geheel onware beteekenis als Woord Gods aan de Gemeente op het hart wordt gedrukt.

Het is daarom geen overtollige moeite, zoo de kinderen Gods nu en dan opzettelijk bij zulk een Schriftwoord bepaald worden.

De valsche uitlegging moet er af, en de ware zin van zulke woorden moet weer aan het licht komen.

En dit nu geldt zeker niet in de laatste plaats van dat zeggen van Paulus: *Zij hebben een ijver tot God, maar niet met verstand.*

Gemeenlijk verstaat men dit zeggen van Paulus, als bedoelde hij er mee, dat ijveren voor God wel goed is, maar dat die ijver niet in dweepzucht, niet in fanatisme mag overslaan, en dat men deswege bij dat ijveren voor God altoos met zijn verstand moet te rade gaan.

Het ijveren voor God wordt dan in de verbeelding het wilde paard, waarop de zeloot wil voorthollen, en nu moet het gezonde verstand dienst doen als de teugel, om dat wilde paard in zijn hollende vaart tegen te houden.

Onder dit „verstand", dat ons moet temperen en intoomen, verstaat men dan het gewone „gezond verstand", den practischen zin der voorzichtigheid, het denken aan de gevolgen, die zulk ijveren voor ons en anderen hebben kan, en het inzien, dat alle ijveren voor God zijn grenzen heeft bereikt, als het de gewone maat van het alledaagsche en gelijkvloersche zou te buiten gaan.

Wel durft men niet openlijk de martelaren smaden. Integendeel, de heldenmoed, waarmeê ze in den dood gingen, wekt nog aller bewondering. Maar toch, als deze voorzichtigen zelve voor het geval hadden gestaan, zouden ze hun ijver voor God toch door hun gezond verstand tot zwijgen hebben gebracht, en stil den brandstapel zijn ontloopen.

Dat Joannes de Doopèr, uit ijver voor God, Herodes zijn zonde met Herodias aanzei, was wel prachtig; maar toch, waren zij in zijn plaats geweest, ze zouden bedacht hebben, dat Herodes het hun betaald kon zetten, en niet *zij* zouden zich in den kerker van Machaera hebben laten opsluiten, en niet *hun* hoofd zou gevallen zijn.

Als ze in den Hebreër brief van de „wolke van getuigen" lezen, van die mannen en vrouwen, die onder de bijl gevallen of in stukken gezaagd zijn, wekt dat wel hun eerbied, maar zij zouden, door met meer verstand voor God te ijveren, zoo booze gevolgen toch voorkomen hebben.

Daniel in den leeuwenkuil, en zoo ook Sadrach, Mesach en Abednego in den brandenden oven, zijn wel aangrijpende tafereelen, en door Gods wondere genade zijn deze geloofshelden, er heelhuids afgekomen, maar toch vragen deze voorzichtigen zich af, of wat die mannen deden, niet in den grond der zaak een God verzoeken was, en of wat meer verstand in dien ijver voor God gemengd, niet wijzer en omzichtiger ware geweest.

Ja, zelfs als ze van Jezus lezen, hoe hij ijverende voor God 's tempel reinigde, en aan de Pharizeën openlijk, ten aanhoore der schare, het *Wee u* toeriep, dan durven ze, omdat het Jezus was, hier wel geen afkeurend oordeel over vellen, maar ze vinden toch dat dit óns niet ten voorbeeld kan zijn, want dat ónze ijver voor God altoos door verstand moet gekenmerkt wezen.

Zelve komen ze dan ook niet in gevaar.

Zoodra ze één stap vooruit hebben gedaan, en merken dat het gevaarlijk kon worden, doen ze aanstonds weer een stap terug.

En dat *moeten* ze immers doen, want ze mogen niet tegen de Schrift ingaan, en de Schrift heeft het immers ook hun geboden: IJveren zult ge voor uw God, maar ge zult toezien, dat ge nooit ijvert *zonder verstand.*

En toch heeft wat de heilige apostel aan die van Rome schreef, noch met deze voorzichtigheid, noch met dat zien op de gevolgen, noch met dat „gezond verstand" ook maar iets uitstaande.

Wat Paulus aan de Joden uit zijn dagen verwijt, en in hen bestraft, is dat ze wel een ijver voor God hebben, maar dat hun de rechte kennis, het wezenlijk inzicht, het ware verstand van Mozes en de Profeten ontbreekt, en dat dit de oorzaak is waarom ze den Christus verwierpen, in stee van in aanbidding voór hem neder te knielen.

Het volgt er onmiddellijk op: Omdat hun ijver tot God niet gepaard ging met het rechte verstand van Gods heilige openbaring, daarom hebben ze zelven hun rechtvaardigheid uit de werken pogen op te richten, en dit maakt dat ze voor de rechtvaardigheid Gods die in Christus geopenbaard is, geen oog hebben.

Ze zijn, en hierop komt het aan, *niet gehoorzaam;* ze zijn niet aan God *onderworpen,* zooals vs. 3 zegt. Ze willen ijveren voor God op hun eigen manier, naar hun eigen goeddunken. Ze ijveren wel voor God, maar ze doen het in eigenwilligheid, en wat ze moesten doen is, hun ijver tot God laten werken zooals God het wil, en zooals God het in zijn Woord geboden heeft.

Juist dus vlak het omgekeerde van wat er gewoonlijk onder verstaan wordt.

Het moet zijn een heilig ijveren voor God, dat *niet* aan zijn eigen inzicht of aan zijn eigen gezond verstand vraagt wat men doen of laten moet, maar een ijveren voor God, dat alle eigen inzicht ter zijde zet, en zich uitsluitend leiden laat door wat God ons in zijn Woord gebiedt.

De Joden waren, na hun terugkeer uit de ballingschap, voorgoed genezen van hun afgoderij. Vóór de ballingschap hadden ze heel den omtrek van Jerusalem ontwijd door hun afgodstempels; ze hadden in Jeruzalem voor de afgoden gerookt op hun daken; en ten slotte zelfs in den tempel hun afgoderijen ingedragen. Maar *na* de ballingschap had dit uit. Toen klemden ze zich vast aan den dienst van Jehovah. Een wezenlijke ijver voor den God van hun Verbond was in hen opgewaakt.

Alleen maar, ze ijverden op eigenwillige manier. Zooals het hun goeddacht. Zooals zij het voor het beste hielden.

Dat nu had hen van den eigenlijken geest van Mozes en de Profeten vervreemd.

En daardoor kwam het, dat ze in hun ijveren voor God, den Christus als Godslasteraar uitwierpen, en den Zone Gods ter dood verwezen aan het kruis.

Zoo ontzettend zijn de gevolgen, als onze ijver voor God den teugel afwerpt van Gods heerlijke openbaring.

IJver is een aandrift die uit het gemoed opkomt, en alle aandrift van het gemoed om voor de zake Gods te ijveren, is heerlijk. Want als ge ziet, hoe de groote massa schier geen andere aandrift van het gemoed kent, dan den ijver voor eigen eer, den ijver om geld bijeen te garen, den ijver om zich in weelde en genieting te baden, o, dan is het altoos heerlijk, als ge eens een mensch, man of vrouw, jong of welbedaagd vindt, die handelt uit een hooger aandrift, en die niet voor de dingen der wereld roept, maar roept voor zijn God.

Lach daar nooit om, spot daar nooit meê, en bedenk altoos, dat zulk een ijver voor God van een zondig menschenkind nooit anders dan uit God kan zijn.

Maar het gemoed geeft geen maatstaf. Het gemoed is slechts één der uitingen van ons menschelijk leven. En bij het gemoedsleven moet altoos de regelende macht van ons bewustzijn komen. Eerst zóó wordt de aandrift van het gemoed in 't woord en in de daad omgezet.

Er moet dus verstand, er moet instinct, er moet kennis, er moet wetenschap bijkomen, om die aandrift van het gemoed te leiden.

En hier nu komt de tegenstelling.

Want nu staan er *twee* manieren om dat verstand aan te wenden, tegenover elkander. Ge kunt uw ijver voor God leiden met uw *eigen* gezond verstand, of ge kunt uw gemoedsaandrift onderwerpen aan het verstand *van Gods Woord.*

Doet ge nu het eerste, dan zult ge van tweeën één doen. Ge zult óf uw ijver voor God door uw berekenend duisgenaamd gezond verstand dempen, óf wel ge zult op wilde wijze, naar eigen goedvinden, doordraven en in fanatisme verloopen.

Doch daarvoor gaf God u die heilige aandrift niet in de ziel.

Hij die dit vuur in uw beenderen deed ontbranden, is ook de God, die u zijn Woord schonk, en die wil dat recht verstand van dat Woord uw bezielde aandrift richten zal op het door Hem gewilde doel.

Zoo hebben het uw martelaren gedaan, en het was omdat ze ijverden met dit verstand, dat ze willig in den dood zijn gegaan.

Dat doen niet zij, die ook nu weer op allerlei eigenwillige manier, óf stil zitten, waar ze ijveren moesten, óf in wild fanatisme de zake Gods te schande maken.

En ook in u zal dat ijveren voor God met recht verstand dan eerst gevonden worden, als ge niet u zelf, maar uw God zoekt, en als daarom de zake van uw God u te heilig is, om daarin ooit anders dan naar den eisch van zijn Woord te verkeeren.

1) Een volgende week hopen we dezen tekst nader toe te lichten.

Op herhaald en dringend verzoek zullen de drie artikelenreeksen over *de Gemeene Gratie,* die haar voltooiing naderen, in afzonderlijken druk verkrijgbaar worden gesteld.

Het geheele werk zal bestaan uit *drie* octavodeelen, waarvan de prijs *f* 18.— zal bedragen.

Voor de Abonnenten van de *Heraut* wordt intusschen de gelegenheid opengesteld, zich dit werk voor *den halven prijs,* d. i. voor *f* 9, aan te schaffen, mits men zich vóór den 1en Mei e. k. aanmelde aan de Redactie van de *Heraut,* Bureel Warmoesstraat, no. 96, te Amsterdam.

Het inteekeningsbiljet op de vierde bladzijde moet hiertoe uitgeknipt, ingevuld en geteekend, franco worden opgezonden.

Bij die inteekening kan men zijn verlangen te kennen geven, om het werk zoodra het afgedrukt is, na afbetaling in eens, in zijn geheel te ontvangen. Of wel men kan gedurende drie jaren bij de abonnementsgelden voor elk kwartaal *vijf-en-zeventig* cents voegen. In dit laatste geval ontvangt men na afloop van elke vier kwartalen één deel.

Zij, die geabonneerd zijn bij een boekverkooper of bij een brievengaarder, moeten den naam van dien boekverkooper of van dien brievengaarder opgeven.

De toezending der deelen geschiedt franco.

De inteekening staat alleen voor het geheele werk open.

Afzonderlijke stukken zijn niet verkrijgbaar.

De boekhandel geniet 10 pCt. rabat.

Amsterdam, 1 Maart 1901.

Lastige quaesties.

Op het gebied der Zending doen zich gedurig wat men noemt, „lastige quaesties" voor.

Wonder is dit niet.

De Zending brengt in contact met een heel ander volk, met een andere taal, met andere levensusantiën, met ander klimaat, met heel andere verhoudingen. Van daar dat allerlei vraagstukken, die hier allengs voor u tot beslissing zijn gekomen, opnieuw onderzoek eischen, en dat er andere vraagstukken bijkomen, waarvoor ge hier nooit stondt. En wat het lastige hiervan nog verhoogt is, dat in zulke vraagstukken vaak geoordeeld moet worden door nog jeugdige, pas aangekomen dienaren des Woords, die nog te vreemd tegenover de toestanden staan, terwijl de Deputaten van de kerken hier te lande wel contrôle kunnen uitoefenen, maar toch noolt anders dan op zeer grooten afstand.

Wie er zich nooit indacht, weet niet, in wat moeilijkheden men op het zendingsveld reeds door het verschil van algemeene verhoudingen geraakt. Kerstfeest niet als bij ons in den winter, maar op een snikheeten zomerdag. Waar blijft hier de symboliek? Wat zal men nu doen? Met de noordelijke wereld denzelfden dag voor Kerstfeest houden, en de symboliek prijs geven, of aan de symboliek vast houden en den dag verschuiven? Men koos het eerste, en het ging ook moeilijk anders, maar ieder gevoelt toch, dat hier iets te loor ging.

Zal men met menschen van andere huidskleur kerkelijk leven, alof er geen onderscheid ware? Of wel zal men „blanke" en „kleurling" afzonderlijk in de kerk laten huishouden? Natuurlijk één zijn, en niet scheiden, zegt ge, en het ideaal wenkt zeer zeker in die richting. Maar onze vrienden uit Transvaal zeggen ons, dat het saam eenigen tijd tusschen negers in een besloten gebouw zitten, voor een Europeesch zintuig eenvoudig niet is uit te houden. En wat veel meer zegt, het onderscheiden standpunt van ontwikkeling eischt, zoo zeggen anderen, voor den kleurling een zóó heel andere prediking, dat hij er niets aan zou hebben, als de prediking u bevredigde, en dat gij er niet door gesticht zoudt worden, als hij er door geboeid werd. In Amerika kwam men, op grond van gelijke ervaring, tot gelijke conclusie. Hoe nu uit te maken, wat hierin het juiste is? En toch, wie als Dienaar des Woords uitgaat, staat aanstonds voor dezelfde moeilijkheid.

Daar zijn, om ook dit nog te noemen, de beleefdheidsvormen.

De Dienaren des Woords die van hier uitgaan, zijn gewend aan die losse, weinig vormelijke omgeving, die, hoogere kringen uitgezonderd, in ons burgerlijk leven hier te lande regel is. In Engeland, met zijn sterke aristocratie, zijn de vormen van het leven reeds veel minder vrij, veel deftiger. En hetzelfde verschil merkt ge tusschen een Duitscher en een Oostenrijker, tusschen een Belg en een Spanjaard.

Nu vindt ge datzelfde onderscheid ook tusschen Java en ons.

Java, vooral het nog minder verbasterde Java, is hoog-aristocratisch. Vergeleken bij een fijn-opgevoed Javaan, stelt een gewoon Nederlander zich vormeloos, zoo niet erger aan. Zelfs de ordinaire Javaan wint het verre van ons, in zijn manier van optreden, in zijn gracieuse beweging, in zijn waarnemen van de étiquette. De Javaansche grooten hebben er dit bij hem ingebracht, en zijn aard heeft het versterkt. Van daar dat ook de Indo-Europeesche maatschappij veel meer aan vormen hecht dan wij in Nederland gewoon zijn, en er een étiquette in kleeding enz. in acht neemt, waaraan hier van de honderd geen twee denken.

Wat moet nu de Dienaar des Woords, die uitgaat, doen? Moet hij ginds blijven leven en optreden in onze burgerlijke vormen, of wel eischt zijn roeping, dat hij zich naar die étiquette en naar die fijnere vormen voege? Stellig het laatste, zegt ge. En we zijn er dat mee eens. Den Grieken een Griek, den Joden een Jood. Vormen van beleefdheid deren niet. En in geen geval mag de Christelijke religie op den Javaan den indruk maken van minder beschaafd, en iets ruwer te zijn. In zooverre dus geen moeilijkheid. Een Dienaar des Woords, die op Java niet aanstonds in dien fijneren vorm inleeft en aan die étiquette zich stiptelijk went, verstaat zijn roeping niet. Hij discrediteert zijn heilige zaak en bederft zijn positie.

De moeilijkheid schuilt hier dan ook in iets anders. De Javaansche vorm schept afstand tusschen wie hoog en laag staat. Die afstand is overgegaan op de verhouding tusschen Javaan en Europeaan. Moet nu ook de Dienaar des Woords dien afstand aanvaarden, met den Javaan zóó omgaan, dat hij zich als een persoon van hooger orde door hem als een minder soort wezen bejegenen laat? En vraag, die diep ingrijpt. En ook hier zijn de adviezen uiteenloopend. Neen, zegt de één, op die wijs is geen broederlijke liefde denkbaar; het is onze roeping gemeenzaam met den Javaan om te gaan. Doch de ander, die het even goed meent, waarschuwt u, en zegt u, dat ge op zulk een wijs, met de beste bedoeling, de toekomst van Java bederft: dat de Javaan, die iets kruipends heeft, daar niet tegen kan; en dat het eind den last zal dragen. Hoe moet hierin nu beslist worden? En toch, dat is noodig. Het gaat niet aan, dat op den duur de één het zus, en de ander het zoo doet.

En dan komt nog de lastigste quaestie van alles, *de taal.* De heer Jansz, op Java vergrijsd, heeft nog onlangs in ons blad, in twee ingezonden stukken, op de moeilijkheid van dat vraagstuk gewezen.

Op Java is (het Maleisch nu buiten rekening gelaten) tweeërlei taal; het hoog-Javaansch en het laag-Javaansch, zonder tusschentaal voor het gemeene leven.

Bij ons bestaat gelijk verschil, maar wij hebben een tusschen-taal. Wie boven is, en iemand spreken wil, die beneden is, zal in laag-Nederlandsch langs de trap roepen; Wi-je is even boven komen. In hoog-Nederlandsch zal men zeggen: Mag ik u verzoeken even boven te willen komen. En in de tusschentaal: Wilt u wel even boven komen.

Maar op Java is dat onderscheid tusschen hooge en lage taal breed en scherp ontwikkeld. Het zijn twee talen geworden, en in het hoog-Javaansch gebruikt men zelfs geheel andere woorden. Wij hebben die ook wel, maar niet zoo veelvuldig. In deftige taal zullen we zeggen: „Zoudt u mij het genoegen willen doen, dit stuk eens in te zien". Gemeenzaam zeggen we: „Doe me 't *plezier* dittereis even in te *kijken.*" Maar bij ons heeft zich dat onderscheid niet vastgezet, en de taal schikt zich naar het leven. Maar zoo is het op Java niet. De mindere mag op Java tot zijn meerdere niet anders dan in hoog-Javaansch spreken, en de meerdere kan tot zijn mindere niet anders spreken dan in laag-Javaansch. Het één is de taal van den eerbied, het andere de taal bijna van minachting.

Wat moet nu de Dienaar des Woords doen? Moet hij als Europeaan, en als gewijd persoon, dus als de meerdere in laag-Javaansch spreken, of moet hij, als broeder onder de broeders, den Javaan tot zich opheffen, en hem toespreken in hoog-Javaansch? In wat taal moet de Bijbel vertaald? In wat taal het formulier van het Sacrament worden opgesteld? En ook hier weer zijn de gevoelens gedeeld en loopen de adviezen der deskundigen uiteen. Het heilige, zegt de één, moet natuurlijk in het hoog-Javaansch worden behandeld. Neen, zegt de ander, om tot het hart en de conscientie door te dringen, moet de deftiger vorm op zij gezet, en het laag-Javaansch worden gesproken. Terwijl weer een ander een tusschenweg aanwijst, en zegt, als ge *bidt* enz. moet het hoog-Javaansch zijn, als ge bestraft en vermaant moet het laag-Javaansch wezen.

Hoe moet dit nu gaan?

Moet dat over worden gelaten aan het goedvinden van elk predikant, zoodat de één het zus en de ander het zóó doet? Aanvankelijk kan dat wel niet anders. Maar die toestand is toch niet normaal. Ten slotte zal men toch ook hierin een bepaalde keuze moeten doen, en een regel moeten stellen, en Deputaten zullen ontwaren, als ze daaraan toe zijn, hoe uiterst moeilijk hier de beslissing voor hen is.

In Europa bidt men juist in den vertrouwelijken vorm met den 2den persoon enkelvoud. Wij vroeger ook met *du.* Moet het nu in Java juist omgekeerd zijn?

Natuurlijk zal men zich hierbij door deskundigen moeten laten voorlichten, allerlei gegevens van een ander zendingsveld verzamelen moeten, het Christelijk standpunt zal gewicht in de schaal moeten leggen; maar de beslissing zal *moeilijk blijven,* juist omdat er zoo veel van afhangt.

In elk geval heeft de opinie en de practijk van wie pas in Indië kwam, slechts zeer betrekkelijke waarde.

Billijkheid.

In de *Bazuin* kwamen onlangs van de hand van Prof. Wielenga zeer breede stukken voor, die wij, deels op zijn verzoek, in zijn geheel overdrukten.

Op één punt daarvan is door ons in een kort entrefilet geantwoord.

Ons verzoek kan niet onbillijk worden geacht, dat hij zijnerzijds thans ook dit entrefilet in zijn geheel, en letterlijk, in de *Bazuin* opneme.

We stellen hier prijs op, omdat hij Dr. A. Kuyper Jr. beschuldigd had van voorstander te zijn, niet van de *Scholastiek,* maar van *Scholasticisme,* wat heel iets anders is, en dit nog verscherpt had door de voorvoeging van *„dor* Scholasticisme."

Deze karakterteekening was o. i. stellig onjuist, gelijk wij aantoonden.

Doch dan dient ons tegenbewijs ook letterlijk te worden medegedeeld.

De geachte schrijver heeft er tevens aanmerking op gemaakt, dat wij ons vaderhart hier lieten spreken.

We hopen dat steeds te doen, en zouden ons schamen als het anders ware.

Indien wij den jongen Dr. Wielenga aanvielen, gelijk de geachte schrijver het Dr. Kuyper Jr. deed, zou, naar we stellig vertrouwen, ook bij dien vader het vaderhart spreken.

Bedoelt hij daarentegen dat wij de *waarheid,* ter wille van die vaderliefde, verdonkerd hebben, dan zal de eenvoudige mededeeling van wat we schreven, aan elk man met een hart toonen, dat juist het omgekeerde het geval was.

De minderheid van 1889.

Gelijk men zich herinnert, is reeds in 1888/89 door de toen nog gescheiden kerkengroepen eene poging aangewend om tot eenheid van Opleiding te geraken.

Een voorstel daartoe was ingediend, en door de Voorloopige Synode der doleerenden met *veertig* stemmen, d. i. eenparig aangenomen. Ook op de Synode te Kampen van de toenmalige Christelijke-Gereformeerde kerk is datzelfde voorstel toen in behandeling gekomen, en wel verworpen, doch slechts met 23 tegen 17 stemmen. De adviezen der adviseerende leden blijven hierbij buiten beschouwing. Het heeft toen derhalve slechts aan *vier* stemmen gehangen, of de eenheid in de opleiding ware reeds destijds verkregen.

Het stond dus eenerzijds tusschen *alle* doleerende *plus* ruim ⅔ der Christelijke Gereformeerde kerken, en anderzijds ⅓ der Christelijke Gereformeerde kerk.

Voor de universitaire opleiding verklaarden zich 40 + 17 = 57 stemmen. Er tegen slechts 23.

Toch is het niet hierop, dat we wijzen wilden.

Veel belangrijker is het, kennis te nemen van de bezwaren, die toendertijd tegen de Concept-acte bij de Christelijke Gereformeerden gerezen waren, en nog meer, om kennis te nemen van de gronden, waarop de 17 stemhebbende leden te Kampen zich voor de Concept-acte verklaarden.

Nu zouden wij, als redactie, geen vrijheid vinden, om deze gronden te formuleeren. Maar dit behoeft ook niet.

Immers door de Synode te Kampen is toentertijd een Commissie benoemd, bestaande uit de heeren: Ds. J. H. Donner voorzitter, Dr. H. Bavinck scriba, en voorts uit Ds. J. van Andel, Ds. J. A. Littooy en docent M. Noordtzy, die in opdracht kregen, in een *Memorie* de zaak *voor* de kerken toe te lichten.

Deze Commissie kweet zich van deze taak door uitgave eener *Memorie,* die nog in 1889 te Leiden het licht zag; en haar onpartijdig oordeel is gewaarborgd door haar gemengde samenstelling. Immers ook Ds. Littooy, die de verwerping der Concept-acte door zijn aangenomen tegenvoorstel teweeg bracht, was er lid van.

Mogen we nu de aandacht onzer lezers vestigen op wat in deze *Memorie* over de zaak der Opleiding voorkomt.

Ziehier de inleiding:

De kwestie der Theol. School werd reeds door enkele provinciale vergaderingen op de agenda der Assensche Synode geplaatst. Men begreep terecht, dat de vereeniging der Christ. Geref. Kerk en der Ned. Geref. Kerken noodzakelijk ook de scholen ter opleiding van de aanstaande dienaren des Woords ter sprake moest brengen. De Synode te Assen nam in deze zaak het besluit, dat in geen geval het beginsel mocht worden prijsgegeven, dat de Kerk hare eigene inrichting tot opleiding harer leeraren hebbe (Handel. art. 68). De uitlegging van dit besluit verschilde reeds terstond na afloop der Synode. Maar de bedoeling ervan was toch zeker geen andere, dan dat de Kerk steeds eene Theol. School moest hebben, die van haar uitging en waarover zij alleen alle zeggenschap had.

Maar niet alleen van de zijde der Christ. Geref. Kerk, ook van den kant der Ned. Gereformeerden werd deze belangrijke kwestie van Theol. School of Universiteit in de Conceptacte opgenomen en tot eene beslissing gebracht. Artikel 14 dier Acte stelde in uitzicht, dat, wanneer na de vereeniging der Kerken de Directeuren der Vereeniging voor Geref. Hooger Onderwijs te Amsterdam genoegzamen invloed en waarborg aan de vereenigde Kerken aanboden, deze dan voor de opleiding harer dienaren gebruik zouden maken van de Vrije Universiteit. In dat geval zou aan de naar Amsterdam verplaatste Theol. School alleen de practische vorming der theologische studenten in het laatste studiejaar overblijven. Voor het grootste en belangrijkste gedeelte zou de opleiding van de Theol. School naar de Vrije Universite t zijn overgebracht.

Een der deputaten van de Assensche Synode had reeds van den aanvang af van de onderhandelingen met de Deputaten der overzijde ernstige bedenking tegen dit 14de artikel der Concept-acte. Op de Synode te Kampen diende hij een tegenvoorstel in, waarvan de strekking was, dat de Theol. School ook na de vereeniging der Kerken als eigene inrichting voor de opleiding van de dienaren dier Kerken zou blijven estaan, maar toch ook Kandidaten der Vrije Universiteit beroepbaar zouden zijn, als deze Hoogeschool zich maar, wat de Theol. faculteit betreft, onder toezicht der vereenigde Kerken stelde, overeenkomstig de Postacta der Dordsche Synode (Sessie 163 en 175). Dit voorstel werd met 23 tegen 17 stemmen aangenomen. En alzoo besliste de Synode wederom ten gunste van het behoud der bestaande Theol. School, wel niet te Kampen, maar toch in elk geval als eene eigene kerkelijke inrichting *naast de Vrije Universiteit.* De Synode der Ned. Geref. Kerken te Utrecht, hiermede in kennis gesteld, antwoordde, dat het artikel over de Scholen onveranderd moest blijven (Handel. art. 275).

Zoo is op dit punt tusschen de twee kerkengroepen niet de minste overeenstemming of toenadering verkregen. Beide handhaven haar beginsel en standpunt. Inderdaad is het offer ook niet gering, dat de Ned. Geref. Kerken in zake de School van de Christ. Geref. Kerk vergen. De Theol. School te Kampen bestaat nu bijna 35 jaren; zij maakte bij haar oprichting aan veel verdeeldheid in eigen kring een einde, zij was gedurende al de jaren van haar bestaan voor Kerk en Vaderland ten rijken zegen, zij geniet de liefde der gansche Kerk en verheugt zich in toenemenden bloei. En haar prijs te geven, valt zwaar.

Toch is dit lang het ergste niet. *Deze opoffering* ware door eene gezonde vereeniging van twee groepen van dezelfde belijders volkomen *vergoed.* Maar in die kwestie van Theol. School of Universiteit *schuilt een beginsel, dat samenhangt met heel onze opvatting van Kerk en wetenschap.* En de vraag rijst daarom: is het gewenscht, is het geoorloofd, om de Theol. School prijs te geven en de opleiding der aanstaande dienaren toe te vertrouwen aan eene Universiteit?

Nu volgen de drie bezwaren, die destijds